

Wiarygodność w sieci

scenariusz lekcji dla uczniów gimnazjum

Autorzy: dr Oliwia Tarasewicz-Gryt,
dr Łukasz Srokowski

Kontakt:

Stowarzyszenie "Miasta w Internecie"

ul. Krakowska 11a

33-100 Tarnów

tel.: +48 14 628 42 10, 688 80 12

fax: +48 14 628 43 11

Artur Krawczyk

tel. +48 502 357 587

Więcej informacji na temat projektu:
CYFROWOBEZPIECZNI.pl - Bezpieczna Szkoła Cyfrowa,
na stronie www.cyfrowobezpieczni.pl

Więcej informacji na temat Stowarzyszenia "Miasta w Internecie"
na stronie www.fabrykaprzyszlosci.pl

Projekt jest współfinansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach zadania publicznego "Poprawa kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia"

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 3.0 Polska

– Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/pl/>

O projekcie Cyfrowobezpieczni.pl

Projekt „Cyfrowobezpieczni.pl – Bezpieczna Szkoła Cyfrowa”, nazywany dalej Cyfrowobezpieczni.pl jest współfinansowany ze środków budżetu państwa otrzymanych od Ministra Edukacji Narodowej w ramach rządowego programu „Bezpieczna +” mającego na celu wspomaganie organów prowadzących szkoły w zapewnianiu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach w latach 2015-2018.

Projekt ten ma stanowić odpowiedź na problemy związane z coraz silniejszą obecnością technologii cyfrowych w życiu uczniów. Ze względu na bardzo dużą złożoność tego tematu, konieczne było zaplanowanie działań, które będą w systemowy sposób dotykały wszystkich aspektów zetknięcia się świata cyfrowego i polskiej szkoły.

Temat ten ma bowiem co najmniej dwa oblicza. Z jednej strony komputery, smartfony i ciągły dostęp do Internetu prowadzą do pojawiania się wielu zupełnie nowych zagrożeń, na które nie są przygotowane ani dzieci, ani rodzice ani system oświatowy. Z drugiej strony mądre wykorzystywane narzędzi cyfrowych w edukacji może prowadzić do bardzo dobrych efektów: większego zaangażowania uczniów, lepszych wyników edukacyjnych, rozwoju ciekawszego i bardziej aktywizującego środowiska nauki. Obie strony problemu są więc istotne dla szkoły i konieczne jest dobre wyważenie działań, tak aby zabezpieczyć dzieci przed zagrożeniami, a jednocześnie nie zniechęcić ich do korzystania z narzędzi cyfrowych.

Jak wynika z badań socjologów, obecność świata cyfrowego działa jako swoisty „wzmocniacz” dla tego, co dzieje się w szkole. Jeżeli szkoła pracuje dobrze, nauczyciele odpowiednio dobierają metody pracy do potrzeb uczniów i umieją wesprzeć ich w rozwoju, wykorzystywanie narzędzi cyfrowych może wzmocnić efekty pracy szkoły. Jednak, jeżeli między uczniami relacje są złe, oparte na braku empatii i życzliwości, narzędzia cyfrowe mogą być katalizatorem wielu negatywnych zjawisk, takich jak nękanie, izolowanie i agresja rówieśnicza. Tak więc, gdy myślimy o zagrożeniach bezpieczeństwa uczniów, nie same narzędzia cyfrowe są kluczowym problemem, ale zjawiska, które eskalują.

Projekt Cyfrowobezpieczni.pl ma na celu zaproponować szkołom systemowe rozwiązania, które pozwolą lepiej wykorzystywać narzędzia cyfrowe dla wspierania rozwoju uczniów, przy jednoczesnym zapewnieniu dzieciom bezpieczeństwa i nauczaniu ich zasad mądrego korzystania z Internetu i urządzeń cyfrowych.

W ramach projektu:

- Odbędzie się blisko 2500 spotkań w szkołach, w ramach Szkolnych Dni Bezpieczeństwa Cyfrowego. W trakcie każdego takich Dni będą miały miejsce spotkania z dyrekcją, nauczycielami oraz uczniami, przeprowadzone przez edukatorów projektu.
- Zrealizowane zostaną 3 edycje konkursu „Jesteśmy Cyfrowobezpieczni!”, w ramach których szkoły będą mogły wygrać cenne nagrody, w tym pełne wyposażenie nowoczesnej pracowni informatycznej.
- Powstaną specjalne punkty konsultacyjne dla dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców.
- Odbędą się 3 Ogólnopolskie Konwenty Bezpiecznej Szkoły, na które zaproszeni będą nauczyciele z całej Polski.
- Przeprowadzone zostaną szkolenia dla blisko 2500 szkolnych liderów bezpieczeństwa cyfrowego.
- Powstanie portal Cyfrowobezpieczni.pl, na którym dostępne będą wszelkie materiały projektowe, w tym 24 scenariusze lekcji dla 4 etapów edukacyjnych, materiały multimedialne i kursy e-learningowe dla nauczycieli.

Niniejszy scenariusz stanowi więc tylko część szerszego projektu – dlatego też zachęcamy Cię do zapoznania się z pozostałymi materiałami projektowymi, dostępnymi również na portalu **Cyfrowobezpieczni.pl**

Spis treści

Wprowadzenie

2

Scenariusz lekcji

Metody pracy

3

Cel lekcji

3

Efekty kształcenia

4

Do przygotowania przed lekcją

4

Przebieg lekcji

5

Problemy z wiarygodnością

6

Informacja a reklama

7

Fakty i opinie

7

Omówienie filmu

8

Cztery kryteria wiarygodności

8

Materiały dodatkowe

Co to jest Web 2.0 i czy można jej ufać?

9

Użycie słów kluczowych jako sposób na wyszukanie dokładnie tego, co chcemy

10

Informacje metodyczne

11

Odwrócona klasa

11

Dyskusja moderowana

12

Współpraca z rodzicami

13

Zadania rozwojowe dla nauczyciela i literatura dodatkowa

14

Wprowadzenie

Uczniowie gimnazjum mogą już świadomie uczestniczyć w społeczeństwie informacyjnym. Jest im do tego potrzebna umiejętność skutecznego wyszukiwania, krytycznej oceny i selekcji informacji, niezależnie od źródeł, z których owe pochodzą.

Większość uczniów gimnazjum korzysta z Internetu codziennie i deklaruje, że robi tak już od 4-6 lat. Tak długi „staż” w sieci niesie za sobą zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje, jeśli chodzi o stopień zaufania wobec publikowanych w Internecie treści. Z badań „Dzieci Sieci 2.0. Kompetencje komunikacyjne młodych” wynika, że umiejętność krytycznej oceny wiarygodności stron internetowych wzrasta wraz z ilością czasu spędzonego w sieci, jednak pozorna dostępność i łatwość uzyskania informacji przysparza też wielu problemów i wymaga od użytkowników świadomej i umiejętnej selekcji informacji. Ważne jest zarówno odróżnianie treści reklamowych od informacyjnych, jak i faktów od opinii, oraz znajomość kryteriów oceny strony internetowej (źródła informacji) pod kątem jej wiarygodności oraz umiejętne ich stosowanie.

Większość informacji, jaka dociera do uczniów gimnazjum pochodzi z Internetu. Sieć wygrywa z telewizją i innymi mediami. Nastolatki najczęściej używają mediów społecznościowych, takich jak Facebook, Ask.fm, serwisy ze śmiesznymi obrazkami typu Kwejk a także społecznościowe serwisy typu Q&A (ang. Question and Answer) czy umożliwiające odpisanie zadania domowego portale typu Sciaga.pl lub Zadane.pl. Treści te tworzone są przez samych użytkowników – najczęściej innych uczniów – i nie są w żaden sposób selekcionowane, kontrolowane czy weryfikowane.

Z badań Fundacji Dzieci Niczyje, przeprowadzonych wśród gimnazjalistów w 2013 roku wynika, że na czwartym miejscu (po oglądaniu filmów, grach i korzystaniu z komunikatorów) znalazło się korzystanie z Internetu na potrzeby odrabiania pracy domowej. Z tego powodu warto uczyć dzieci efektywnego posługiwania się wyszukiwarką i trafnego doboru słów kluczowych oraz weryfikowania informacji w kilku źródłach. Uczniowie, bowiem, mimo zastrzeżeń części nauczycieli będą korzystali z Internetu, w celu odrabiania zadań, przygotowywania się do lekcji, ale także i poszerzania swoich zainteresowań i zdobywania nowej wiedzy. Warto więc pomóc im poznać najważniejsze reguły, pozwalające trafnie weryfikować informacje i zdobywać naprawdę rzetelną wiedzę, wolną od błędów.

Scenariusz lekcji

Pozorna łatwość i szybkość wyszukiwania sprawia, że uczniowie nie zawsze posługują się takimi kryteriami oceny informacji zawartej w Internecie, jak: jej aktualność, dokładność, wszechstronność, stopień zaufania źródła czy obiektywizm. Nie doceniają także wagi innych źródeł i nie porównują informacji z sieci z tymi, które mogliby znaleźć w książce, słowniku lub specjalistycznej publikacji.

Jednym z problemów utrudniających korzystanie z Internetu jako źródła jest brak świadomości, jakimi mechanizmami posługują się wyszukiwarki. Uczniowie wysoko oceniają i uwzględniają te wyniki wyszukiwania, które pojawiają się jako pierwsze, często uznając je za bardziej wiarygodne od pozostałych. Są przyzwyczajeni do szybkiego działania – niejako idealizując szybkość dostępu i traktując ją jako najważniejsze kryterium wyboru informacji, zatem bez zastanowienia wybierają je, kierując się wyłącznie ich pozycją na liście. Nie zawsze mają też świadomość, że wysoka pozycja w wynikach wyszukiwania bywa chwytem marketingowym, ponieważ najczęściej właściciel strony opłacił jej pozycję w wynikach.

Metody pracy

Lekcja ta zawiera elementy metody odwróconej klasy. Jej kluczowym założeniem jest przygotowanie się uczniów przed rozpoczęciem zajęć. Jeżeli dzieci przygotują zadaną pracę, wówczas wiedza przekazywana podczas lekcji będzie budowana już na istniejących w ich pamięci doświadczeniach. Dzięki temu znacznie więcej zapamiętają.

Oprócz tego uczniowie będą w trakcie lekcji uczestniczyli w dyskusji moderowanej przez nauczyciela, zarówno podczas omawiania filmu, jak i przy omawianiu zadanej do domu pracy przedlekcyjnej. Więcej na temat założeń metodycznych scenariusza, znajdziesz w dalszej części w sekcji: informacje metodyczne.

Cel lekcji

Wykształcenie u uczniów świadomości, że nie można ufać wszystkim treściom zawartym w Internecie oraz poznanie czterech najważniejszych kryteriów, którymi należy kierować się, oceniając wiarygodność treści znalezionych w sieci.

Uczeń po lekcji będzie miał potrzebę weryfikacji faktów, oddzielania ich od opinii, a także umiał ocenić wiarygodność strony internetowej.

Efekty kształcenia

W zakresie wiedzy:

uczniowie wiedzą, że nie należy bezkrytycznie ufać treściom zawartym w Internecie

uczniowie wiedzą, że nie każda wypowiedź podlega ocenie według kryteriów prawdy i fałszu, więc niektórych treści nie da się zweryfikować

W zakresie umiejętności:

uczniowie potrafią weryfikować niektóre informacje dzięki ocenie wiarygodności ich źródła

uczniowie potrafią skutecznie wyszukiwać informacje

W zakresie postaw:

uczniowie mają potrzebę weryfikacji informacji

uczniowie widzą korzyści z umiejętności oceny wiarygodności informacji

uczniowie są przygotowani do krytycznego odbioru treści zamieszczanych w Internecie

Do przygotowania przed lekcją

Przed lekcją (np. tydzień wcześniej) poproś uczniów o przygotowanie krótkiej pracy pisemnej na jeden z trzech poniższych tematów, przy wykorzystaniu informacji dostępnych w Internecie. Pracę mają przynieść w wersji wydrukowanej lub przesłać do Ciebie mailem przed zajęciami.

- Gdzie znajdowała się Atlantyda?
- Kto zabił prezydenta Kennedy'ego?
- Jaka konsola do gier jest lepsza – Xbox, czy Playstation?
- Jaka piosenkarka jest najbardziej popularna na świecie?

Jeżeli zechcesz, możesz zaproponować inny temat – ważne jest, aby był on lekko kontrowersyjny i pozwalał na odnalezienie w Internecie wielu nieprawdziwych informacji i wiele opinii. Aby zwiększyć prawdopodobieństwo, że jak największa liczba uczniów wykona zadanie, warto przedstawić im 2-3 możliwości do wyboru i pozwolić klasie zdecydować, na jaki temat chcą pisać.

Do scenariusza dołączony jest krótki film, w którym poruszono kwestie związane z wiarygodnością informacji zamieszczanych w sieci. Aby go wyświetlić potrzebny będzie rzutnik i głośniki. W trakcie lekcji potrzebne będzie także podłączenie komputera do Internetu.

Przebieg lekcji

5 min.

Sprawy organizacyjne

- 1 Sprawdzenie obecności.
- 2 Inne sprawy organizacyjne.
- 3 Sprawdź, ilu uczniów wykonało zadanie. Nawet jeżeli tylko niewielka część, możesz rozpocząć prowadzenie lekcji. Jeżeli natomiast zdarzyłoby się tak, że żaden z uczniów nie wykonał zadania, możesz zmodyfikować przebieg lekcji w sposób opisany w ostatnim punkcie.

25 min.

Wyszukiwanie informacji

- 4 Zaczynij od zapytania uczniów, czy zadanie było dla nich trudne. Pozwól na chwilę rozmowy na ten temat.
- 5 Włącz komputer i uruchom na rzutniku obraz strony Google.
- 6 Spytaj uczniów, jakich haseł (słów kluczowych) używali do wyszukiwania informacji, potrzebnych im do napisania pracy. Wprowadź pojęcie „słowa kluczowego” (hasła) i zapytaj, czy zwracali uwagę na to, jakimi słowami się posługiwali, szukając informacji.
- 7 Jeżeli pracę przygotowało niewielu uczniów, pozostałych możesz zapytać, jakich haseł mogliby użyć do wyszukiwania informacji na zadany temat.
- 8 Zapisz na tablicy kilka haseł (słów kluczowych), które Ci podadzą, po czym spytaj uczniów, które hasło chcieliby wpisać jako pierwsze:
  - Wpisz jedno hasło w okno wyszukiwania Google, wyświetlone na rzutniku. Pozwól uczniom przejrzeć wyniki wyszukiwania. Spytaj, czy któryś z uczniów korzystał z którejś z wyświetlonych stron – jeżeli tak, nawiąż do tego i poprowadź przez chwilę rozmowę z uczniami na ten temat, koncentrując się na ocenie wiarygodności i rzetelności tego źródła.
  - Na tym etapie od Ciebie i od uczniów zależy dalszy przebieg lekcji. Jeżeli zorientujesz się, że najlepiej działa otwieranie kolejnych linków, możesz kolejne 10-15 minut poświęcić na omawianie ich po kolei z uczniami, jedna strona po drugiej. Możesz też zamiast tego pokazać, w jaki sposób modyfikować wyszukiwanie, zmieniając słowa kluczowe, jeżeli zauważysz, że omawianie kolejnych stron zaczyna być dla uczniów nudne.

W trakcie tej części lekcji wprowadź i wypisz na tablicy cztery kryteria wiarygodności, opisane w dalszej części scenariusza. Wprowadzaj je zawsze przy okazji konkretnego źródła, wyświetlanego na ekranie, tak, aby nie był to tylko element teoretyczny, ale by wiązał się z bieżącym doświadczeniem uczniów.

15 min.

Podsumowanie dyskusji

9

Gdy skończycie dyskusję, podziel tablicę na trzy części, podpisane odpowiednio „Źródła wiarygodne” „Trudno powiedzieć” i „Źródła niewiarygodne”. Wspólnie z uczniami podziel omówione dotąd strony, zgodnie z tymi trzema kategoriami.

10

Jeżeli wystarczy Wam czasu i wielu uczniów odrobiło „zadanie domowe”, na koniec poproś ich, aby każdy wziął swoje zadanie i zaznaczył kolorami lub podkreślił (jeżeli nie mają kolorowych flamastrów) fragmenty pracy, których wiarygodności i rzetelności nie są pewni.

11

Jeżeli zostanie Ci czas, zapytaj kilka osób, co zaznaczyli i dlaczego.

12

Podsumuj temat, przypominając raz jeszcze cztery kryteria wiarygodności stron internetowych i rolę, jaką odgrywa dobór słów kluczowych przy wyszukiwaniu.

13

W zależności od pozostałego czasu, możesz teraz wyświetlić dla uczniów film, dołączony do scenariusza, lub też poprosić ich o obejrzenie go w domu i omówić wrażenia podczas kolejnej lekcji.

Problemy z wiarygodnością

Pozorna łatwość i szybkość wyszukiwania sprawia, że uczniowie nie zawsze posługują się takimi kryteriami oceny informacji zawartej w Internecie, jak: jej aktualność, dokładność, wszechstronność, stopień zaufania źródła czy obiektywizm. Nie doceniają także wagi innych źródeł i nie porównują informacji z sieci z tymi, które mogliby znaleźć w książce, słowniku lub specjalistycznej publikacji.

Jednym z problemów utrudniających korzystanie z Internetu jako źródła jest brak świadomości, jakimi mechanizmami posługują się wyszukiwarki. Uczniowie wysoko oceniają i uwzględniają te wyniki wyszukiwania, które pojawiają się jako pierwsze, często uznając je za bardziej wiarygodne od pozostałych. Są przyzwyczajeni do szybkiego działania – niejako idealizując szybkość dostępu i traktując ją jako najważniejsze kryterium wyboru informacji. Zatem bez zastanowienia wybierają je, kierując się wyłącznie ich pozycją na liście. Nie zawsze mają też świadomość, że wysoka pozycja w wynikach wyszukiwania bywa chwytem marketingowym, ponieważ najczęściej właściciel strony opłacił jej pozycję w wynikach.

Wspomnieliśmy już wcześniej, że uczniowie nie rozumieją, jak działa wyszukiwarka. Z badania Dzieci Sieci 2.0 wynika, że 64,3% nastolatków poszuka informacji o najnowszym modelu telefonu na blogu poświęconym technologiom mobilnym. Na drugim miejscu znalazła się informacja ze strony producenta (odwiedziłoby ją ponad 60%) a trzecim - forum tematyczne. Prawie 19% badanych za wiarygodne źródło informacji uznało internetową reklamę.

Podobną tendencję można zauważyć w innych krajach. Zgodnie z najnowszym badaniem przeprowadzonym w Wielkiej Brytanii przez firmę Ofcom - które przytaczamy tutaj z uwagi na jego aktualność oraz zgodność z tematyką niniejszego scenariusza - 17% dzieci w wieku gimnazjalnym (12-15) wierzy, że prawdziwe są wszystkie informacje, jakie wyszukują w Internecie, a 45% jest zdania, że dotyczy to większości treści. 19% uczniów w wieku 12-15 lat uważa, że skoro strony pojawiły się w wynikach wyszukiwania, to zawarte na nich treści muszą być prawdziwe. 43% użytkowników Internetu w wieku gimnazjalnym ma świadomość, że płatne wyniki wyszukiwania to reklamy (podczas gdy prawie 1/4 sądzi, że są to najbardziej trafne wyniki i nie ma świadomości ich perswazyjnego charakteru). Tylko połowa uczniów ma świadomość, że blogerzy, którzy polecają jakiś produkt, bywają opłacani przez jego producentów lub dystrybutorów.

Umiejętność odróżniania faktów od opinii jest istotna w całej edukacji medialnej uczniów i nie dotyczy wyłącznie Internetu. O ile uczniowie nie mają problemu z zaklasyfikowaniem jako faktu zdania „Pies jest ssakiem”, to już przy ocenach i porównaniach nie są tak biegli. W badaniu Dzieci Sieci 2.0 jedynie 45% uczniów uznało za opinię zdanie: „Świeże powietrze jest lepsze niż klimatyzacja”. Umiejętność określenia statusu logicznego zdania („prawda” lub „fałsz”) a także oceny, które z twierdzeń takim kryteriom nie podlega, jest jednym z podstawowych warunków zrozumienia komunikatu, szczególnie w Internecie, przesyconym informacjami, pełnym szumów i zakłóceń komunikacyjnych. Internet dodatkowo obfituje w teksty subiektywne - wpisy na blogach, komentarze na forach, filmy na prywatnych kanałach na YouTube. Młodzież na co dzień obcuje z takimi przekazami, nie odnosząc się do nich krytycznie. Na każdym etapie edukacji warto więc podkreślać różnicę pomiędzy faktem a opinią, obiektywizmem a subiektywizmem.

Omówienie filmu

Omawiając film, należy zwrócić uwagę na potrzebę dystansu wobec treści zawartych w Internecie, ale także na konsekwencje polegania na źródłach o nieustalonej wiarygodności (wstyd przed rówieśnikami, fałszywe przekonanie, brak wiedzy, nieznanostwo faktów itd.). Zapytaj uczniów, jakie to konsekwencje i wypisz ich odpowiedzi na tablicy lub flipcharcie.

Cztery kryteria wiarygodności

Dla uczniów może być dość trudne rozpoznanie, które strony i portale uznawać na wiarygodne. Nawet, jeżeli w trakcie lekcji uda Wam się omówić kilkanaście różnych stron, będzie to tylko niewielka część dostępnych w sieci zasobów; co więcej, popularność witryn w Internecie zmienia się niezwykle szybko, w efekcie strony będące na topie wśród uczniów pierwszej klasy w tym roku mogą się zdezaktualizować do czasu ukończenia przez nich gimnazjum. Dlatego też najważniejszym wątkiem, który należy poruszyć w trakcie rozmowy są kryteria wiarygodności. Warto, aby pojawiły się następujące:

1

Czy ktoś sprawdza / weryfikuje treści dostępne na stronie

Jest to kluczowa różnica, na przykład pomiędzy Wikipedią a serwisem Sciaga.pl – na Wikipedii istnieje bardzo złożony mechanizm poprawiania i sprawdzania wpisów przez innych użytkowników, tymczasem treści opublikowane na serwisie Sciaga.pl nie podlegają żadnemu sprawdzeniu, poprzez co mogą znaleźć się tam informacje albo kompletnie nieprawdziwe, albo przynajmniej mocno uproszczone.

2

Czy strona odsyła do źródeł

Choć nie każde źródło jest wiarygodne, sam fakt, że autor trudził się podaniem jakichkolwiek odniesień źródłowych, jest już ewidentnym plusem i pozwala wyżej ocenić wiarygodność lektury.

3

Kto jest autorem treści

Jeżeli można sprawdzić tożsamość autora treści zamieszczonych na stronie, podnosi to jej wiarygodność, choć oczywiście nie jest żadną gwarancją. Jeżeli autor jest ekspertem w dziedzinie, którą opisuje (np. jest naukowcem, albo ma duże doświadczenie zawodowe), wiarygodność strony rośnie znacznie bardziej.

4

Kto nadzoruje stronę

Jeżeli strona jest prowadzona przez instytucję istniejącą i szanowaną także w prawdziwym świecie (np. uczelnię, wydawnictwo naukowe, poważną firmę, znane stowarzyszenie) szansa na to, że znajdą się na niej informacje

nieprawdziwe znacząco maleje. Kluczowe jest tutaj jednak to, czy firma ta gwarantuje weryfikację treści – o ile bowiem np. Facebook jest wielką firmą, nie daje gwarancji, że jakiegolwiek informacje na nim podane są prawdziwe, bowiem ich autorami są użytkownicy, a firma Facebook Inc. w żaden sposób nie weryfikuje i nie ocenia ich rzetelności. Dlatego kryterium to działa wyłącznie w przypadku stron instytucji, które w oczywisty sposób gwarantują jakość zamieszczanych na ich serwisach informacji.

Najbardziej wiarygodne są artykuły naukowe publikowane w czasopiśmie z tzw. Listy Filadelfijskiej, dostępne np. za pomocą wyszukiwarki Google Scholar (www.scholar.google.pl). Są one bowiem pisane przez ekspertów w danej dziedzinie, weryfikowane przez innych naukowców, podają zwykle liczne źródła i są nadzorowane przez komitety naukowe lub wydawnictwa.

Po drugiej stronie skali znajdują się anonimowe źródła, takie jak np. portal zapytaj.onet.pl czy samosia.pl, na których publikowane informacje są anonimowo lub pod pseudonimem, nikt ich nie sprawdza, nie ma zwykle podanych żadnych źródeł, a wydawca portalu jednoznacznie informuje, że nie daje żadnej gwarancji wiarygodności przedstawianych treści.

Materiały dodatkowe

WEB
2.0

Co to jest Web 2.0 i czy można jej ufać?

Młodzi użytkownicy Internetu korzystają głównie z serwisów społecznościowych. Są to tak zwane serwisy Web 2.0. Czym różni się od Web 1.0?

Web 2.0 nie jest nową www czy „nową wersją Internetu”, tylko zupełnie innym sposobem wykorzystania jego dotychczasowych zasobów, innym rodzajem interakcji pomiędzy właścicielem serwisu a jego użytkownikami. Treści są tworzone przez użytkownika, który może w sposób twórczy podchodzić do innych zasobów sieci, dokonywać przeróbek, dzielić się publicznie swoją opinią, komentować itd. Nie trzeba wcale odrzucać z założenia serwisów typu Web 2.0 i blogów, jeśli potrafimy zweryfikować ich wiarygodność, posługując się omówionymi wcześniej kryteriami.

Web 2.0 to zmiana sposobu interakcji w sieci - z odbiorcy przeradzamy się w aktywnego użytkownika. Istnieje na to określenie prosument. To zlepek dwóch słów: producent i konsument. W serwisach Web 2.0 to użytkownicy przy pomocy dostępnej technologii (coraz łatwiejszej w obsłudze) stają się twórcami,

redaktorami oraz producentami filmowymi treści zamieszczanych w Internecie. Takim prosumentem może być każdy, nawet kilkulatek, zatem nietrudno odgadnąć jakie zagrożenia czyhają w sieci, jeśli chodzi o wiarygodność treści współtworzonych przez użytkowników Internetu.

Na drugim biegunie znajdują się internetowe media reprezentujące „starą generację” czyli strony internetowe, na których treści publikowane są przez właścicieli, nie można ich modyfikować, nawet jeśli można je komentować, to wyłącznie od autora zależy czy np. dokona zmiany. To także strony internetowe firm, mediów tradycyjnych, instytucji naukowych, rządowych, samorządowych, edukacyjnych itd..

Użycie słów kluczowych jako sposób na wyszukanie dokładnie tego, co chcemy

Słowa kluczowe to hasła, które wpisujemy w wyszukiwarkę, gdy chcemy coś odnaleźć. Umiejętność posługiwania się nimi mają dzieci nawet na najwcześniejszym etapie edukacji, jednak robią to intuicyjnie, wpisując najczęściej w wyszukiwarkę całą frazę, typu „Czy Coca Cola wybiela zęby?”, „Czy Atlantyda istniała naprawdę?”. Aby zbudować kompetencje skutecznego wyszukiwania treści w Internecie, trzeba ćwiczeń i praktyki.

Podstawową umiejętnością jest określenie czego tak naprawdę szukamy, czyli określenie potrzeby informacyjnej. Drugi etap to ustalenie, jakie treści nie są nam potrzebne.

Dla przykładu - szukając w Hiszpanii wakacyjnego domu do wynajęcia wpisujemy w wyszukiwarkę np. „Domy do wynajęcia Hiszpania”. Gdy okaże się, że wyniki wyszukiwania są zbyt szerokie, bo wyświetlają się strony oferujące domy zarówno w górach, jak i nad morzem i to zarówno nad Śródziemnym, jak i nad Zatoką Biskajską, dodatkowo wyświetlają się wszystkie oferty, a nas interesuje jedynie krótkoterminowy wynajem wakacyjny, zawężamy więc wyszukiwanie. Możemy to zrobić na trzy sposoby:

1

Podać większą ilość słów kluczowych

Np. „Domy wakacyjne do wynajęcia Hiszpania Morze Śródziemne”

2

Podać bardziej precyzyjne słowa kluczowe

Np.. dotyczące konkretnej lokalizacji: „Domy wakacyjne Costa Brava, Blanca, del Sol, del Azahar, Dorada itp..

3

Wykluczyć niektóre wyniki wyszukiwania wpisując znak

„-” przed słowem kluczowym, co wykluczy tę frazę z wyszukiwania, np. „Domy

wakacyjne do wynajęcia Hiszpania -Rias Baixas -Costa da Morte -Golfo Artabro - Costa Verde itd.

Gdy okaże się, że chcemy wynająć dom bez basenu, a w wynikach wyszukiwania będą się pojawiały takie oferty, wystarczy dodać jeszcze jeden wyraz opatrzone znakiem „-„: -basen.

Zmiana formuły prac domowych

Warto dostosowywać formułę prac domowych do specyfiki sposobu ich przygotowywania przez uczniów. Kiedy zadajemy uczniom zadanie i wiemy, że informacji potrzebnych do jego przygotowania będą szukać w Internecie, warto podać dodatkowo, jakich informacji oczekujemy, jak bardzo pogłębiony ma być temat.

Przykładowo, kiedy zadamy uczniom temat „Opisz wybranego króla Polski” najprawdopodobniej otrzymamy wyciąg z hasła z Wikipedii. Gdy jednak poprosimy, by opis zawierał - informacje o życiu prywatnym króla, o jego wyglądzie, o miejscu urodzenia, o tym na co zmarł, ile miał dzieci, jakie najważniejsze decyzje dla kraju podjął - wtedy skłonimy uczniów do bardziej zaawansowanej pracy z wyszukiwarką i mamy szansę autentycznie zaangażować uczniów w opracowanie tematu a nie tylko bezrefleksyjne jej przekopiowanie.

Informacje metodyczne

Odwrócona klasa

Metoda ta polega na radykalnym odwróceniu etapów zdobywania wiedzy.

W metodzie odwróconej klasy, uczniowie wykonują zadanie domowe przed lekcją, nie po niej. Ma ono także inną funkcję: nie stanowi praktycznego testu wiedzy, ale raczej dostarcza wiedzy lub doświadczenia, w oparciu o którą w trakcie lekcji będzie możliwa praca warsztatowa na lekcji. Metoda ta opiera się na przekonaniu, że samo przyswojenie informacji nie wymaga dużego wysiłku, dlatego uczeń może sam obejrzeć krótki film edukacyjny czy wyszukać informacje na zadany temat. Trudniejsze jest przetworzenie informacji, czyli skonstruowanie zależności budujących wiedzę. Wzmocnionej aktywności umysłowej wymaga także powtarzanie i utrwalanie wiedzy. Czas spędzony w klasie, w obecności nauczyciela, wykorzystuje się więc na czynności takie jak aktywizacja, systematyzacja wiedzy i ewaluacja, zaś suche

zdobywanie wiedzy ma miejsce w przed lekcją, najczęściej poprzez wykonanie prostego zadania lub obejrzenie filmu edukacyjnego.

W przypadku tej lekcji zadaniem wykonywanym przez uczniów jest samodzielne odnalezienie w Internecie informacji i przygotowanie pracy pisemnej w domu, przed lekcją. Samodzielne lub grupowe pozyskiwanie i przetwarzanie informacji usamodzielnia uczniów, angażuje ich w temat. Uczniowie są dzięki temu bardziej zaangażowani podczas lekcji.

Metoda ta przeformułowuje podział ról w klasie. Nauczyciel przestaje być autorytetem, który ex catedra przekazuje informacje, stosując tradycyjnie przyjętą w szkole metodę podawczą. Staje się dla ucznia partnerem, wspierającym w procesie zdobywania wiedzy i umiejętności. Dzięki temu, że uczeń zapoznaje się z materiałem przed zajęciami, można zrezygnować z metod podawczych i zaoszczędzony w ten sposób czas przeznaczyć na rozwiązywanie problemów, merytoryczne dyskusje i utrwalające ćwiczenia, by uczniowie osiągnęli zakładane efekty kształcenia.

Dyskusja moderowana

Jest to aktywna metoda nauczania, wykorzystująca fakt, iż uczniowie chętnie dyskutują na tematy, które są dla nich ważne. Dlatego istotne jest, by temat, jaki zostanie zadany przed zajęciami angażował ich. Najbardziej angażujące tematy to:

- ▶ takie które mają wpływ na nasze życie,
- ▶ tematy aktualne (dlatego możesz zmodyfikować zadanie, jeśli pojawi się taki temat, który będzie akurat „na czasie” i zaangażuje uczniów),
- ▶ tematy kontrowersyjne.

Prowadzenie efektywnej dyskusji jest bardzo cenną umiejętnością. Aby uczniowie chętnie zabierali głos w dyskusji, musi panować atmosfera wzajemnego zaufania. Uczniowie muszą być pewni, że nie zostaną negatywnie ocenieni przez rówieśników, dlatego na początku warto wprowadzić w klasie zasady kulturalnej dyskusji:

- ▶ nie przerywamy sobie,
- ▶ nie przekrzykujemy się,
- ▶ nie oceniamy kolegi tylko jego wypowiedź - zamiast „jesteś głupi” można powiedzieć „nie zgadzam się z tym co powiedziałaś, dlatego że...”.

Nauczyciel powinien zachęcać uczniów do aktywnego uczestnictwa, być moderatorem, osobą, która dba o jej przebieg. Nie powinien jednak natychmiast oceniać wypowiedzi jako błędnej i korygować jej zbyt prędko. Lepiej poczekać na reakcję klasy. Dopiero jeśli ta nie nastąpi, należy sprostować błędną wypowiedź ucznia – wówczas uczniowie będą znacznie bardziej zaangażowani w dyskusję i w słuchanie siebie nawzajem.

Współpraca z rodzicami

Wyszukiwania informacji w sieci nie można już dziś uniknąć. Ponieważ dzieci korzystają przy przygotowywaniu zadań domowych z Internetu głównie w domu, konieczna jest współpraca z rodzicami.

1

Poinformuj

Poinformuj rodziców, że w szkole odbędzie się lekcja na temat wiarygodności w Internecie. Napisz, jaki jest jej cel, czego miała nauczyć.

2

Prześlij

Jeśli komunikujesz się mailem, możesz przesłać także link do wyświetlanego filmu. Jest dostępny na platformie Cyfrowobezpieczeni.pl

3

Poproś

Poproś rodziców o to, by wspólnie z uczniami odrobili pracę domową z dowolnie wybranego przedmiotu i korzystali przy tym z Internetu, wyszukując treści potrzebne do opracowania jakiegoś tematu. Poproś, by zwrócili uwagę na to, jakimi kryteriami weryfikacji treści się posługują.

4

Uświadom

Uświadom rodzicom, np. podczas wywiadówki, jak ważne jest, by wdrażać w domu zasady efektywnego korzystania z Internetu. Nie powinno to być wyłącznie racjonowanie czasu spędzanego przed komputerem. Poproś, by angażowali się wraz z dziećmi w wyszukiwanie informacji w sieci, by wykształcić w nich nawyk weryfikowania prawdziwości informacji.

5

Zachęć

Ważna jest też świadomość, jak zapewnić dziecku bezpieczeństwo, dlatego zachęć rodziców, by ustawili w wyszukiwarce, z której korzystają dzieci filtry typu SafeSearch, które eliminują niepożądane treści.

Zadania rozwojowe dla nauczyciela i literatura dodatkowa

Wyszukiwanie za pomocą słów kluczowych

Zadanie:

Znajdź w sieci serwis typu Web 2.0 (np. blog, kanał na YouTube, forum tematyczne) z przedmiotu, którego uczysz lub na inny temat, który Cię interesuje. Kierując się wskazanym wcześniej kryteriami, poszukaj informacji o autorze, oceń wiarygodności treści i jakość przywoływanych źródeł.

Wiarygodne zasoby sieci - z czego możemy korzystać wspólnie

Rolą nauczyciela we współczesnej szkole powinno być tutaj wskazanie uczniom wartościowych źródeł internetowych. Może to robić we współpracy z uczniami, wykorzystując ich wysokie kompetencje cyfrowe i wspierając własnymi kompetencjami informacyjnymi.

Zbuduj bazę przydatnych i wiarygodnych stron, na podobieństwo bibliotek i i wzbogacaj ją konsekwentnie we współpracy z uczniami.

Przeczytaj informacje o badaniach na temat poruszony w scenariuszu:

„Dzieci Sieci 2.0. Kompetencje komunikacyjne młodych”

http://www.dzieci-sieci.pl/uploads/static/assets/Dzieci_sieci_2.0.pdf

Wielka Brytania „Children’s Media Use and Attitudes Report 2015. Section 6. Knowledge and Understanding the Media among 8-15”.

http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/media-literacy/children-parents-nov-15/charts_section_6.pdf

I

A series of horizontal lines for writing notes, spanning the width of the page below the header.

cyfrowobezpieczni.pl
BEZPIECZNA SZKOŁA CYFROWA